

УДК 811.111'342.9

**ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО АНГЛІЙСЬКОГО
СПОРТИВНОГО ДИСКУРСУ**

Л. С. КОЗУБ, кандидат філологічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: liubatern@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-6617-6442

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню національно-культурної специфіки англійських спортивних повідомлень в друкованих засобах масової інформації. Дослідження спортивного дискурсу здійснювалося в лінгвокультурологічному аспекті, що дозволило краще зрозуміти цінності та стереотипи англіїців як нації, а також з урахуванням прагматичного аспекту, оскільки головним завданням преси є вплив на адресата, формування його ставлення до інформації, що повідомляється.*

Особлива увага звертається на зв'язок (через образ, метафору, яка є основою ідіом) між мовною одиницею і культурою, способом життя, національним характером тощо, вказується на те, що культура постійно відображається у мові через семантику лексичних одиниць. Найчастіше національно-культурна специфіка нації проявляється у власних назвах: іменах і топонімах. На особливу увагу заслуговує й безеквівалентна лексика, яка має національно-культурне значення.

Ключові слова: *лінгвокультурологічні особливості, спортивні повідомлення, спортивні ідіоми, національний світогляд, національний характер, прагматичний аспект*

Так, велика кількість спортивних ідіом в англійській мові, пояснюється тим, що багато видів спорту виникло саме у Великій Британії. Цим можна пояснити й багато спортивних термінів англійське походження.

На особливу увагу заслуговує й безеквівалентна лексика, яка за твердженням І.Д. Бикової, має національно-культурне значення

Дослідження національно-культурної специфіки спортивних повідомлень необхідно здійснювати через використання в них лінгвальних засобів, які вказують на національну приналежність людини. Таке дослідження спортивного дискурсу дозволить краще зрозуміти цінності, стереотипи і менталітет англіїців як нації.

Актуальність. Всебічне вивчення проблем культури мовлення засобів масової інформації є одним із актуальних завдань сучасних мовознавчих, психологічних та соціолінгвістичних досліджень. Міжпредметний підхід до вивчення мовних явищ пояснюється тим, що у дослідженнях різних типів дискурсу увагу науковців привертають характеристики мовної особистості як носія певної культури і статусно-рольових відношень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед численних досліджень масмедійних текстів науковці виділяють спортивний дискурс аналізуючи його поняття і категорії (Б. О. Зільберт [5, с. 45], О. Г. Голодов [4, с. 682], В.Д

Шинкарук [13]), спортивну фразеологію (А. В. Савченко [8, с. 118]), вивчаючи його когнітивні характеристики (Н. І. Свистунова [9, с. 124]) і комунікативно-прагматичні властивості (Е. І. Глінчевський [3, с. 60], О. Б. Зільберт [6, с. 103], С.В.Харченко[12]).Різні аспекти спортивних повідомлень розглянуто також у працях Н. Д. Арутюнової [1, с. 7], С. І. Потапенка [7, с. 189], Є. І. Шейгала [11, с. 32]. При цьому досить актуальним залишається вивчення національно-культурної специфіки спортивного дискурсу. Його аналіз в культурологічному і лінгвістичному аспектах дозволяє краще зрозуміти ментальність народу, його цінності та стереотипи.

Метою дослідження є виявлення національно-культурної специфіки англійських спортивних повідомлень в друкованих засобах масової інформації.

Методи і матеріали дослідження. Використання у дослідженні методів і прийомів лінгвістичного спостереження, аналізу та зіставлення уможливило виявлення функціональних та емоційно-прагматичних ознак англійських спортивних повідомлень, реєстрації спільних і відмінних рис у досліджуваних текстах.

Матеріалом дослідження слугували спортивні повідомлення, відібрані з англійських газет "Non-League", "British Football", "The Sun", "The League", "The Times" і журналів "Chelsea", "FIFA magazine", "Four Four Two" і адресовані насамперед англійському читачеві.

Результати. Аналізуючи зв'язок мови і культури більшість лінгвістів погоджується, що культура постійно відображається у мові через семантику лексичних одиниць і вивчаючи характеристики належності до нації необхідно звертати увагу на лексеми, які позначають національність особи; топоніми, що ідентифікують країни та відносні прикметники, які вказують на національну приналежність людини.

Так, за твердженням С. Г. Тер-Мінасової, національно специфічним прошарком мови є ідіоматика, у якій зберігається система цінностей, суспільна мораль, відношення до світу, людей, до інших народів. Саме через фразеологізми, прислів'я, приказки можна простежити спосіб життя, історію і традиції певної спільноти, що об'єднана однією культурою. Особливість ідіом пояснюється тим, що вони мають певне культурне, національне і стилістичне забарвлення [10, с. 101].

Очевидним є безпосередній зв'язок (через образ, метафору, яка є основою ідіоми) між мовною одиницею і культурою, способом життя, національним характером тощо. Так, велика кількість спортивних ідіом в англійській мові, пояснюється тим, що багато видів спорту виникло у Великій Британії. Саме тому багато спортивних термінів мають англійське походження.

На особливу увагу заслуговує й безеквівалентна лексика, яка має національно-культурне значення і характеризується ідіоматичністю. При цьому національно-культурне значення І. Д. Бикова розуміє як лінгвістичну цінність мовних одиниць (слів, словосполучень), зокрема їх важливість у системі номінативно-комунікативних засобів мови, оскільки в тексті вони передають певний національно-культурний зміст [2, с. 51]. Таким чином, особливість мови полягає у тому, що вона не лише відображає світогляд людини, але і її культуру.

Аналізуючи національно-культурну специфіку спортивних повідомлень варто відзначити, що досить поширеними в проаналізованих статтях є порівняння, які ще називають лінгвокультурологічними одиницями. Саме через порівняння можна простежити особливості національного образного мислення. Так, своє ставлення до футболу англійці висловлюють через його порівняння з рок-н-ролом: *football has*

become the new rock'n'roll. Рок-н-рол є музичним стилем, який виник із блюзу і народної музики. Для багатьох він асоціюється із енергією, дією, динамікою і до певної міри шоу. Очевидно, що для англійців футбол – це не лише традиційний вид спорту, а справжнє свято, у якому активно чи пасивно беруть участь люди з різних прошарків суспільства.

Про смаки, пріоритети та моральні цінності англійців можна зробити висновок з їх висловлювань про спортсменів, їх вчинки, спосіб життя, стосунки із оточуючими. Численні характеристики відомого футболіста Девіда Бекхема свідчать про те, що для багатьох англійців він є втіленням вишуканого стилю, а також прикладом успішного, молодого, привабливого і талановитого чоловіка, який “створив” себе сам: *... he is an icon of a celebrating-driven world; ... he is a style icon; ... Beckham, now the golden prince of British football; ... he's really an action man.*

Із низки відгуків на книжку ще одного англійського футболіста Руні ми дізнаємося, що для англійців притаманним є і почуття гумору. Оцінюючи автобіографічну книжку молодого гравця англійські репортери зазначають: *... (the book) is filled to the brim with the sort of sparkling anecdotes.*

Почуття гумору англійців помічають також іноземні гравці та тренери. Так, в одному з інтерв'ю, французький гравець Тьєрі Анрі коментує його так: *I love the English sense of humour. My English is not perfect, but I can understand the dressing room jokes.*

На думку шведських журналістів англійці є цілеспрямованими і навіть самовпевненими: *As usual the English press, the players and the country think they have won the World Cup already; It is so rooted in the English mentality and in the English players, who, I think, are more focused on getting revenge against Argentina.* Їм притаманні відданість традиціям, а також благородство і рішучість: *Everyone who has played or knows football will recognize a game against England in the World Cup as a classic; English players are probably the most noble in the world; They are not soft but they always go after the ball. When they have no chance to get it, then that's it for them.*

Із проаналізованих статей ми пізнаємо і англійських фанів, зокрема дізнаємося про їх гостинність, коли мова йде про ставлення до іноземних футбольних зірок, які грають у Прем'єр лізі: *I know it might sound strange coming from a Frenchman, but London is what I call home. When I think of home, I think of London. And I think I'll always live here. London has adopted me, the people have adopted me, the fans have adopted me....*

У англійській спортивній пресі можна простежити і ставлення англійців до інших націй. Так, німців англійці вважають цілеспрямованими і пунктуальними: *... even as the clock counted down in extra time at their World Cup semi-final against Italy, Germany remained true to their principles.* Італійці, на їх думку, є досить творчими і майстерними: *the art of defending is so masterfully and creatively as the Italian midfielder.*

Численні коментарі англійських журналістів присвячені французькому футболісту Зінедіну Зідану, який є загалом уособленням цілої французької нації: *Zidane was transformed into a political symbol, the ideal Frenchman; Zinedine Zidane a diamond in the rough; His manner of speaking has always been marked by unpretentiousness, honesty and his love for his family; At times superhuman, at other times an ordinary human being defending basic values.* Із наведених прикладів очевидно, що англійці цінують у футболісті не лише його здібності, але й його особисті якості: чесність, працелюбство, відданість сім'ї.

Висновки і перспективи. Таким чином, дослідження національно-культурної специфіки спортивного дискурсу в друкованих засобах масової інформації свідчить про те, що спорт відіграє важливу роль у житті англійців, особливо це стосується футболу, який традиційно вважається англійським видом спорту. Саме у своєму ставленні до гри, спортивних подій, футболістів і тренерів виявляється їх справжній характер. Незважаючи на свою стриманість і мало емоційність, про які стверджують більшість науковців, англійці є досить експресивними і відкритими у своїх коментарях спортивних подій. Їм також притаманні почуття гумору, відданість традиціям, цілеспрямованість, а інколи навіть самовпевненість і рішучість.

Проведене дослідження дозволяє краще зрозуміти цінності, стереотипи і менталітет англійців як нації, а отримані результати можуть слугувати підґрунтям для подальшого вивчення лінгвокультурологічних особливостей мас-медійних текстів.

Список використаних джерел

1. Арутюнова, Н. Д. Жанры общения [Текст] / Н. Д. Арутюнова // Человеческий фактор в языке. Коммуникация, модальность, дейксис: Сб. ст. – М., 1992. – С. 7-23.
2. Быкова, И. А. Когнитивно-прагматические основы межкультурной коммуникации: текст, дискурс, перевод [Текст] / И. А. Быкова. – М. : Изд-во РУДН, 2005. – 143 с.
3. Глинчевский, Э. И. Средства речевого воздействия [Текст] / Э. И. Глинчевский // Вестник МГУ. Серия 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2005. – № 4. – С. 60-75.
4. Голодов, А. Г. Деградация социально престижных и духовно возвышенных понятий в спортивной публицистике [Текст] / А. Г. Голодов // Проблемы семантики языковых единиц в контексте культуры (лингвистический и лингвометодический аспекты): Сб. ст. – М. : Эллипс, 2006. – С. 682-686.
5. Зильберт, Б. А. Спортивный дискурс: базовые понятия и категории; исследовательские задачи [Текст] / Б. А. Зильберт, А. Б. Зильберт // Язык, сознание, коммуникация: Сб. ст. – М. : МАКС Пресс, 2001. – Вып. 17. – С. 45-55.
6. Зильберт, А. Б. Спортивный дискурс: точки пересечения с другими дискурсами (проблемы интертекстуальности) [Текст] / А. Б. Зильберт // Язык, сознание, коммуникация: Сб. ст. – М. : МАКС Пресс, 2001. – Вып. 19. – С. 103-112.
7. Потапенко, С. І. Мовна особистість у просторі медійного дискурсу (досвід лінгвокогнітивного аналізу): Монографія [Текст] / С. І. Потапенко. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2004. – 359 с.
8. Савченко, А. В. Спорт – зона “повышенной фразеологизации” [Текст] / А. В. Савченко // Проблемы семантики языковых единиц в контексте культуры (лингвистический и лингвометодический аспекты): Сб. ст. – М. : Эллипс, 2006. – С. 118-121.
9. Свистунова, Н. И. Понятийная составляющая концепта “футбол”: компоненты “игроки” и “подачи” [Текст] / Н. И. Свистунова // Вестник Иркутского государственного лингвистического университета. Серия: Лингвистика. – 2005. – № 3. – С. 124-136.
10. Тер-Минасова, С. Г. Язык и межкультурная коммуникация [Текст] / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Изд-во МГУ, 2004. – 352 с.
11. Шейгал, Е. И. Семиотика политического дискурса [Текст] / Е. И. Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 325 с.
12. Харченко, С.В. Семантико-синтаксична структура комунікативно ускладнених висловлень [Текст] / С. В. Харченко // Система і структура східнослов'янських мов : зб. наук. праць. – К. : Знання, 2003. – С.85–91.

13. Шинкарук, В. Д. Структурно-семантичні особливості дискурсивних висловлювань / В. Д. Шинкарук // Семантика мови і тексту. – Івано-Франківськ, 1996. – Ч. 4. – С. 78–82.

References

1. Arutiunova, N. D. (1992). Zhanry obshcheniya [Communication Genres] // Chelovecheskyi faktor v yazyke. Kommunykatyia, modalnost, deiksys: Sb. st. – M, 7-23.

2. Bykova, Y. A. (2005). Kohnytnyvo-prahmatycheskye osnovy mezhyazykovoi mezhkulturnoi kommunykatsyy: tekst, diskurs, perevod [Cognitive-pragmatic Bases of Interlingual Intercultural Communication: Text, Discourse, Translation]. – M.: Yzd-vo RUDN, 143.

3. Hlynchevskiy, Zh. Y. (2005). Sredstva rechevoho vozdeistviya [Means of Speech Influence] // Vestnyk MHU. Seryia 19. Lynhvystyka y mezhkulturnaia kommunykatsyia, № 4. – P. 60-75.

4. Holodov, A. H. (2006). Dehradatsyia sotsyalno prestyzhnykh y dukhovno vozvyshennykh poniaty v sportyvnoi publytsystyke [The Degradation of Socially Prestigious and Spiritually Lofty Concepts in Sports Journalism] // Problemy semantyky yazykovykh edynyts v kontekste kultury (lynhvystycheskyi y lynchvometodycheskyi aspekty): Sb. st. – M.: Ollyps, 682-686.

5. Zylbert, B. A., Zylbert, A. B. (2001). Sportyvnyi diskurs: bazovye poniatyia y katehory; yssledovatel'skye zadachy [Sports Discourse: Basic Concepts and Categories; Research Tasks] // Yazyk, soznanye, kommunykatsyia: Sb. st. – M.: MAKSS Press, Vyp. 17, 45-55.

6. Zylbert, A. B. (2001). Sportyvnyi diskurs: tochky peresecheniya s druhymy diskursamy (problemy yntertekstualnosti) [Sports Discourse: Points of Intersection with Other Discourses (Problems of Intertextuality)] // Yazyk, soznanye, kommunykatsyia: Sb. st. – M.: MAKSS Press, Vyp. 19, – P. 103-112.

7. Potapenko, S. I. (2004). Movna osobystist u prostori mediinoho diskursu (dosvid lynchvokohnytnyvoho analizu): Monohrafiia [Language Personality in Media Discourse (Experience of Linguocognitive Analysis): Monograph]. – K.: Vydavnychiy tsentr KNU, 359.

8. Savchenko, A. V. (2006). Sport – zona "povyshennoi frazeolohyzatsyy" [Sport – a Zone of "Increased Phraseology"] // Problemy semantyky yazykovykh edynyts v kontekste kultury (lynhvystycheskyi y lynchvometodycheskyi aspekty): Sb. st. – M.: Ollyps, – P. 118-121.

9. Svystunova, N. Y. (2005). Poniatyinaia sostavliaiushchaia kontsepta "futbol": komponent "ygroky" y "podachy" [Conceptual Component of the Concept "Football": Components "Players" and "Serving"] // Vestnyk Yrkutskoho hosudarstvennogo lynchvystycheskoho unyversyteta. Seryia: Lynhvystyka, № 3, – P. 124-136.

10. Ter-Mynasova, S. H. (2004). Yazyk y mezhkulturnaia kommunykatsyia [Language and Intercultural Communication]. – M.: Yzd-vo MHU, 352.

11. Sheihal, E. Y. (2004). Semyotyka polytycheskoho diskursa [Semiotics of Political Discourse]. – M.: Hnozy, 325.

12. Kharchenko, S.V. (2003) Semantyko-syntaktychna struktura komunikatyvno uskladnennykh vysloven [Semantic-syntactic structure of communicative utterances]. Proceedings System an structure of Eastern Slavic languages, Kyiv, 85.

13. Shynkaruk, V. D. (1996) Strukturno-semantychni osoblyvosti diskursyvnykh vyslovliuvan [Structural and semantic features of discourse utterances]. Proceedings. Semantics of a language and a text. – Ivano-Frankivsk, 1996. – Ch. 4. – P. 78–82.

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОГО АНГЛИЙСКОГО СПОРТИВНОГО ДИСКУРСА

Л. С. Козуб

Аннотация. Статья посвящена исследованию национально-культурной специфики английских спортивных сообщений в средствах массовой информации. Исследования спортивного дискурса осуществлялось в лингвокультурологическом аспекте, что позволило лучше понять ценности и стереотипы англичан как нации, а также с учетом прагматического аспекта, поскольку главной задачей прессы является воздействие на адресата, формирование его отношения к сообщаемой информации.

Особое внимание обращается на связь (через образ, метафору, которая является основой идиом) между языковой единицей и культурой, образом жизни, национальным характером и т.д., указывается на то, что культура постоянно отображается в языке через семантику лексических единиц. Чаще всего национально-культурная специфика нации проявляется в именах собственных: личных именах и топонимах. Особого внимания заслуживает и безэквивалентная лексика, которая имеет национально-культурное значение.

Ключевые слова: лингвокультурологические особенности, спортивные сообщения, спортивные идиомы, национальное мировоззрение, национальный характер, прагматический аспект

LINGUOCULTURAL FEATURES OF MODERN ENGLISH SPORTS DISCOURSE

L. S. Kozub

Abstract. The study of linguocultural peculiarities of English sports reporting allows to understand the mentality of the nation, its values and stereotypes. The analysis of English sports coverage in the printed media proves that sport plays an important role in the life of Englishmen. It especially refers to football, which is traditionally considered to be an English game. It is evident that English character is revealed through the attitude of people towards the game, sporting events, football-players, coaches. Despite the fact that most scholars admit Englishmen to be rather reserved in expressing their emotions, our research allows us to state that they are quite emotional, expressive and open-minded in their commentaries of different sporting events. It proves the variety of linguistic means used in the analyzed articles. The research also confirms that Englishmen have an excellent sense of humour. They are noble, honest, hard-working, purposeful, sometimes even self-assured, devoted to their traditions and appreciate family values.

The linguostylistic analysis of the English sports coverage allows to state that their main linguistic function is to attract the reader's attention and encourage him to read the suggested information. The realization of this function is carried out usually subconsciously through the usage of various phonetic, lexical and syntactic means which influence the addressee.

The results of the research prove that among the most frequently used linguistic means on the phonetic level are: alliteration and assonance; on the lexical level: emotional and evaluative lexicon, intensifying adverbs, adjectives in the superlative degree, colloquial words, terms, borrowings, proper names; on the syntactic level: elliptical sentences, direct and indirect speech, exclamatory sentences. As for the stylistic devices the most frequently used are the following: synonyms, epithets, metaphors, hyperbole, comparison, idioms, antithesis, repetitions, etc. All these means make sports reporting very informative, persuasive and emotional.

Keywords: linguocultural peculiarities, sports coverage, sports idioms, national outlook, national character